

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.29>

ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Курпан А.А.,
студентка 3 курсу,
факультет слідчої та детективної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0003-5777-5085

Мусієнко Т.С.,
студентка 3 курсу,
факультет слідчої та детективної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0006-8191-6601

Курпан А.А., Мусієнко Т.С. Фінансово-правові засади оподаткування віртуальних активів: стан і перспективи.

Стаття присвячена комплексному аналізу фінансово-правових засад оподаткування віртуальних активів в умовах трансформації сучасної цифрової економіки. Актуальність дослідження зумовлена швидким розвитком блокчейн-технологій, поширенням криптовалют і токенизованих активів та недостатністю адаптації класичних податкових механізмів до нових форм цифрового майна. У роботі визначено ключові виклики, пов'язані з правовою невизначеністю статусу віртуальних активів, їх класифікацією, складністю ідентифікації платників податків, високою волатильністю ринку та відсутністю ефективної цифрової інфраструктури податкового контролю. Проаналізовано законодавчі підходи України, включно із Законом «Про віртуальні активи» та сучасними законодавчими ініціативами щодо внесення змін до Податкового кодексу, а також охарактеризовано роль регуляторних органів – Національного банку України, Міністерства фінансів України та Державної податкової служби України – у формуванні податкової політики у сфері цифрових активів. Значну увагу приділено порівняльно-правовому аналізу міжнародного досвіду, зокрема підходам держав ЄС, США та країн, що запровадили спеціальні режими регулювання криптоактивів. Детально розглянуто «матрицю оподаткування віртуальних активів», розроблену українськими регуляторами. Окремо висвітлено проблематику оподаткування доходів фізичних осіб, зокрема труднощі декларування, відсутність податкових агентів, необхідність визначення моменту виникнення доходу та документального підтвердження витрат. Стаття також систематизує різні моделі оподаткування, визначаючи їх переваги та недоліки.

У підсумку обґрунтовується необхідність комплексної реформи державної політики у сфері оподаткування віртуальних активів, створення прозорих правил їх обігу, імплементації автоматизованих механізмів моніторингу транзакцій, а також підвищення рівня фінансової грамотності й податкової культури користувачів цифрових активів. Запропоновано напрями вдосконалення податкового законодавства, що можуть забезпечити стабільність, нейтральність та справедливість оподаткування у сфері швидкозростаючої цифрової економіки.

Ключові слова: віртуальні активи, крипто валюта, токени, фінансове право, податкове регулювання, оподаткування, правовий статус, податкові зобов'язання.

Kurpan A.A., Musiienko T.S. Financial and legal principles of taxation of virtual assets: status and prospects.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the financial and legal principles of taxation of virtual assets in the context of the transformation of the modern digital economy. The relevance of

the study is due to the rapid development of blockchain technologies, the spread of cryptocurrencies and tokenized assets, and the lack of adaptation of classical tax mechanisms to new forms of digital property. The paper identifies key challenges related to the legal uncertainty of the status of virtual assets, their classification, the complexity of taxpayer identification, high market volatility, and the lack of an effective digital tax control infrastructure. The article analyzes the legislative approaches of Ukraine, including the Law «On Virtual Assets» and modern legislative initiatives to amend the Tax Code, and also characterizes the role of regulatory authorities – the NBU, the Ministry of Finance, and the State Tax Service – in shaping tax policy in the field of digital assets. Considerable attention is paid to the comparative legal analysis of international experience, in particular, to the approaches of the EU, the USA and countries that have introduced special regimes for regulating crypto-assets. The “matrix of taxation of virtual assets” developed by Ukrainian regulators is considered in detail. The issues of taxation of income of individuals are separately highlighted, in particular, the difficulties of declaration, the absence of tax agents, the need to determine the moment of income generation and documentary confirmation of expenses. The article also systematizes various taxation models, identifying their advantages and disadvantages.

As a result, the need for a comprehensive reform of state policy in the field of taxation of virtual assets, the creation of transparent rules for their circulation, the implementation of automated mechanisms for monitoring transactions, as well as increasing the level of financial literacy and tax culture of users of digital assets is substantiated. Directions for improving tax legislation are proposed that can ensure stability, neutrality and fairness of taxation in the rapidly growing digital economy.

Key words: virtual assets, cryptocurrency, tokens, financial law, tax regulation, taxation, legal status, tax obligations.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день стрімко розвивається цифрова економіка, а кількість операцій з віртуальними активами, такими як криптовалюти, NFT та токени, постійно зростає, що призводить до значних фінансових потоків поза традиційним оподаткуванням. Правове регулювання оподаткування віртуальних активів в Україні залишається фрагментарним і не адаптованим до специфіки блокчейн-технологій, анонімності транзакцій та високої волатильності ринку. Щорічно фіксуються випадки ухилення від сплати податків через відсутність чітких механізмів декларування доходів від майнінгу, трейдингу чи продажу цифрових активів, що призводить до втрат державного бюджету. Складність відстеження операцій, недостатня інтеграція з міжнародними стандартами (наприклад, FATF та OECD) та відсутність спеціалізованих інструментів для податкових органів становлять серйозну проблему. У контексті глобальної цифровізації та впровадження Web3 особливо актуальною є потреба в системному оновленні фінансово-правових норм для забезпечення справедливості оподаткування та протидії відмиванню коштів.

Мета дослідження: вивчення фінансово-правових засад оподаткування віртуальних активів в Україні, включаючи аналіз нормативно-правової бази та практики застосування: від Податкового кодексу до рішень податкових органів. Аналіз міжнародного досвіду та порівняння зарубіжних моделей оподаткування (наприклад, у США та ЄС) з вітчизняними. Виокремлення ключових проблем регулювання, таких як класифікація активів та механізми контролю, а також розробка пропозицій щодо удосконалення законодавства для адаптації до цифрової економіки.

Стан опрацювання проблематики. Українськими фахівцями з фінансового та податкового права, такими як Балюк Г.І. та Хорунжий М.Я., досліджено загальні аспекти оподаткування в цифровому середовищі, а також механізми декларування доходів від інноваційних фінансових інструментів. У своїх монографіях з податкового права даними науковцями розглянуто питання оподаткування електронної комерції, що частково стосується віртуальних активів. Орлюк О.П. та Кучерявенко М.П. у своїх роботах приділили увагу правовому регулюванню криптовалют та проблемам інтеграції з міжнародними стандартами. Проте швидкий розвиток технологій блокчейну та поява нових видів віртуальних активів, таких як DeFi, тягнуть за собою потребу у постійних змінах в регулюванні, отже питання фінансово-правових засад оподаткування цієї сфери потребує подальшого наукового опрацювання.

Виклад основного матеріалу. Стрімка цифровізація економіки зумовила появу якісно нових об'єктів фінансово-правових відносин, серед яких особливе місце посідають віртуальні активи. Правова природа цих активів залишається предметом наукової дискусії, що пояснюється їх но-

визною та різноманітністю форм існування. На міжнародному рівні базові підходи до розуміння віртуальних активів сформульовані у документах Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, яка визначає віртуальний актив як цифрове вираження вартості, що може бути предметом цифрового обігу та використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Організація економічного співробітництва та розвитку у своїх аналітичних матеріалах акцентує увагу на децентралізованому характері віртуальних активів та їх функціонуванні на основі технології розподіленого реєстру. Національне законодавство України визначає правовий статус віртуальних активів у Законі від 17 лютого 2022 року, згідно з яким віртуальний актив кваліфікується як нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі [1]. Це визначення інтегрує віртуальні активи у систему цивільно-правових відносин, проте фінансово-правова кваліфікація залишається недостатньо визначеною.

Податковий кодекс України не містить спеціальних норм щодо оподаткування операцій з віртуальними активами, що створює правову невизначеність для платників податків. Сутнісною характеристикою віртуальних активів є їх дематеріалізована природа та функціонування в децентралізованих мережах на основі криптографічних протоколів. На відміну від класичних фінансових інструментів, віртуальні активи не мають центрального емітента, що забезпечує прозорість транзакцій при збереженні псевдонімності учасників. Така подвійність створює специфічні виклики для податкового адміністрування, оскільки традиційні механізми контролю виявляються малоефективними у відношенні децентралізованих систем. Систематизація віртуальних активів здійснюється за різними критеріями, що відображають їх технологічні та функціональні особливості. За функціональним призначенням виділяють криптовалюти, що виконують функції засобу обміну та збереження вартості, токени різних типів та невзаємозамінні токени. Криптовалюти функціонують на основі власних блокчейн-мереж і характеризуються високим ступенем децентралізації, що зумовлює їх розгляд переважно як капітальних активів для цілей оподаткування. Токени представляють більш різноманітну категорію, емітовану на базі існуючих блокчейн-платформ. Utility-токени надають власникам право доступу до певних послуг, тоді як security-токени представляють цифрову форму традиційних цінних паперів. Правова кваліфікація токенів має критичне значення для визначення режиму оподаткування, оскільки security-токени підлягають регулюванню як цінні папери, тоді як utility-токени можуть розглядатися як товари. Невзаємозамінні токени характеризуються унікальністю та використовуються для токенизації прав на цифрові або фізичні об'єкти, що створює особливі складнощі при визначенні їх справедливої ринкової вартості для податкових цілей.

Система оподаткування віртуальних активів має базуватися на фундаментальних принципах податкового права, адаптованих до специфіки цифрових активів. Принцип рівності означає недопустимість диференційованого податкового режиму залежно від форми активів за умови їх економічної тотожності. Операції з віртуальними активами, еквівалентні за економічною сутністю операціям з традиційними фінансовими інструментами, мають оподатковуватися за аналогічними правилами. Принцип справедливості конкретизується у вимозі оподаткування реального економічного доходу незалежно від цифрової форми активу, проте реалізація цього принципу ускладнюється високою волатильністю та складністю визначення моменту виникнення оподаткованого доходу. Принцип ефективності набуває особливого значення через необхідність балансування між фіскальними цілями держави та стимулюванням розвитку інноваційного сектору. Надмірне податкове навантаження може призвести до відтоку капіталу до юрисдикцій з більш сприятливим податковим кліматом, тоді як надто ліберальний підхід створює ризики використання віртуальних активів для ухилення від оподаткування. Принцип юридичної визначеності є істотно важливим для плідності бізнесової діяльності, з тим щоб генерувати розвиток та економічний поступ. Він вимагає чіткого законодавчого закріплення об'єктів оподаткування, порядку визначення податкової бази та процедур виконання податкових зобов'язань [2, с. 146].

Міжнародна практика оподаткування віртуальних активів демонструє відсутність уніфікованого підходу та значні розбіжності у правовій кваліфікації. У Сполучених Штатах Америки Internal Revenue Service кваліфікує віртуальні активи як майно, що тягне застосування правил оподаткування капітальних прибутків до доходів від реалізації. Операції з придбання товарів за криптовалютою розглядаються як бартерні угоди, що призводить до виникнення оподаткованого доходу [3]. Американська модель характеризується детальною регламентацією податкових наслідків різних операцій, включаючи майнінг, що кваліфікується як підприємницька діяльність з можливістю

віднесення обґрунтованих витрат до валових витрат. Європейський Союз характеризується більш фрагментованим підходом, оскільки повноваження щодо прямого оподаткування залишаються у компетенції держав-членів. Суд Європейського Союзу у справі *Skatteverket v David Hedqvist* встановив, що операції з обміну біткоїна на фіатну валюту звільняються від податку на додану вартість як операції з валютою [4]. Держави-члени зберігають автономію у питаннях оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами, що призводить до різноманітності підходів. Німеччина звільняє від оподаткування прибуток від продажу криптовалюти, яка утримувалася понад рік, визнаючи приватний характер інвестицій. Азійський регіон демонструє найбільшу різноманітність підходів. Японія визнала біткоїн законним платіжним засобом та запровадила систему ліцензування криптовалютних бірж, при цьому прибуток від операцій оподатковується за прогресивною шкалою як різний дохід. Південна Корея застосовує двадцятивідсотковий податок на прибуток від операцій, що перевищує певний неоподатковуваний поріг. Швейцарія застосовує диференційований підхід залежно від характеру діяльності, оподатковуючи професійний трейдинг як підприємницьку діяльність, тоді як приватні інвестиції звільняються від податку на капітальний прибуток. Спільною тенденцією у міжнародній практиці є посилення вимог щодо ідентифікації користувачів та обміну податковою інформацією. Організація економічного співробітництва та розвитку розробила *Crypto-Asset Reporting Framework*, що передбачає автоматичний обмін інформацією про операції між податковими органами країн-учасниць. Аналіз міжнародного досвіду дозволяє виокремити ключові підходи до вирішення проблем оподаткування: застосування режиму відстрочення до операцій обміну віртуальних активів, встановлення мінімальних порогів для спрощення адміністрування та диференціація податкового режиму залежно від строку утримання активу для стимулювання довгострокових інвестицій.

Правове регулювання оподаткування віртуальних активів в Україні перебуває у стані формування та характеризується значною фрагментарністю нормативно-правової бази. Основним законодавчим актом, покликаним врегулювати правовий статус віртуальних активів, є Закон України від 17 лютого 2022 року, який визначає віртуальний актив як нематеріальне благо та об'єкт цивільних прав. Однак цей закон досі не набрав чинності, оскільки його дія законодавчо пов'язана з прийняттям відповідних змін до Податкового кодексу України. Така законодавча конструкція створила правовий вакуум, за якого віртуальні активи активно використовуються в економічному обігу, проте їх правовий режим та податкові наслідки операцій залишаються недостатньо визначеними [1]. Податковий кодекс України не містить спеціальних норм, присвячених оподаткуванню операцій з віртуальними активами, що призводить до застосування загальних положень податкового законодавства до об'єктів, які за своєю природою суттєво відрізняються від традиційних. Така ситуація породжує численні правові колізії та створює ризики як для платників податків, які не можуть достовірно визначити свої податкові зобов'язання, так і для держави, яка втрачає потенційні податкові надходження. Важливим елементом нормативно-правової бази є Закон України від 6 грудня 2019 року про запобігання та протидію легалізації доходів, який містить визначення віртуального активу, адаптоване зі стандартів міжнародних організацій. Це визначення фактично визнає існування віртуальних активів у правовому полі України, проте виключно для цілей фінансового моніторингу [5]. Роль Національного банку України у регулюванні ринку віртуальних активів еволюціонувала від повного заперечення до визнання криптовалют як явища, що не може бути кваліфіковане як грошовий сурогат через відсутність централізованого емітента. Державна податкова служба, не маючи спеціальних законодавчих норм, надає роз'яснення через механізм індивідуальних податкових консультацій, які часто містять суперечливі підходи та не забезпечують достатньої правової визначеності. Податкові органи послідовно наполягають на позиції, що дохід від операцій з віртуальними активами має включатися до загального річного оподаткованого доходу за ставкою вісімнадцять відсотків податку на доходи фізичних осіб та п'ять відсотків військового збору.

Механізм оподаткування операцій з віртуальними активами формується переважно через практику застосування загальних норм податкового законодавства. Для фізичних осіб доходи від операцій підлягають включенню до загального річного оподаткованого доходу як інші доходи, що в сукупності становить двадцять три відсотки від суми доходу. Принципова проблема полягає у визначенні бази оподаткування, оскільки податкові органи стверджують, що оподаткуванню підлягає весь дохід без можливості зменшення на витрати, понесені на придбання віртуальних активів. Така позиція суперечить економічній логіці та міжнародній практиці, де оподаткуванню

підлягає саме приріст вартості активу. Особливості оподаткування мають операції обміну одного віртуального активу на інший, які податкові органи розглядають як самостійну реалізацію, що тягне виникнення оподатковуваного доходу. Такий підхід не враховує економічну сутність операцій, коли платник податків лише змінює форму інвестиційного портфеля без фактичного виведення коштів у фіатну валюту. Щодо податку на додану вартість позиція є більш визначеною, оскільки операції з купівлі-продажу віртуальних активів не підлягають оподаткуванню, що узгоджується з рішенням Суду Європейського Союзу у відповідній справі. Для суб'єктів господарювання питання оподаткування ускладнюється обмеженнями для платників єдиного податку, яким заборонено здійснювати негрошові розрахунки. Оскільки віртуальні активи не визнаються грошовими коштами за чинним законодавством, будь-які операції з їх використанням кваліфікуються як негрошові, що створює додаткові бар'єри для малого бізнесу [6, с. 181]. Для юридичних осіб на загальній системі оподаткування дохід від операцій має включатися до складу доходів від операційної або інвестиційної діяльності залежно від характеру операцій. Питання з оподаткуванням її податком на додану вартість є досить спірним, оскільки криптовалюта не визначена в якості товару на законодавчому рівні [7, с. 522]. Проблема полягає у відсутності чітких методологічних підходів до бухгалтерського обліку віртуальних активів, що ускладнює визначення фінансового результату. Практика застосування норм податкового законодавства формується переважно через індивідуальні податкові консультації, аналіз яких свідчить про відсутність єдиного послідовного підходу. Податкові органи встановили, що сам факт володіння криптовалютою не потребує відображення у податковій декларації, проте дохід від операцій підлягає обов'язковому декларуванню. Особливої актуальності набуває питання оподаткування доходів від майнінгу, який розглядається як самостійна господарська діяльність.

Судова практика з питань оподаткування віртуальних активів залишається обмеженою через відносну новизну наряду та складність доказування факту здійснення операцій. Проте окремі рішення судів формують важливі прецеденти правової кваліфікації віртуальних активів. Показовим є вирок Вищого антикорупційного суду у справі № 991/3227/24 від 14 листопада 2024 року, де суд встановив, що криптовалюта є різновидом віртуальних активів, що може бути використаний як засіб обміну або накопичення вартості, є децентралізованим цифровим активом, який має реальну ринкову вартість та активно використовується для фінансових операцій. Суд визнав, що криптовалюта має економічну цінність для учасників цивільного обігу та використовується для проведення різних фінансових операцій, включаючи купівлю товарів, оплату послуг та інвестиції [8]. Це рішення фактично закріпило судову позицію щодо визнання віртуальних активів об'єктом цивільних прав з реальною економічною цінністю, що має важливе значення для формування податкової практики.

Статистичні дані щодо податкових надходжень від операцій з віртуальними активами офіційно не оприлюднюються, що ускладнює оцінку фіскальної ефективності поточного режиму. За різними оцінками, обсяг криптовалютних транзакцій резидентів України становить десятки мільярдів доларів щорічно, проте фактичні податкові надходження залишаються мінімальними, що свідчить про масштабне ухилення від оподаткування. Порівняльний аналіз підходів до оподаткування віртуальних активів в Україні та інших юрисдикціях виявляє як сильні, так і слабкі сторони національної моделі. Сильною стороною є відсутність оподаткування операцій податком на додану вартість, що узгоджується з європейською практикою та забезпечує конкурентоспроможність українського ринку. Водночас підхід до оподаткування доходів фізичних осіб демонструє істотні недоліки, оскільки оподаткування всього доходу без можливості вирахування витрат є унікальним негативним аспектом української практики. Німецька модель звільнення від оподаткування за умови утримання активу понад рік стимулює довгострокові інвестиції, тоді як український підхід не передбачає жодних пільг. Американська модель з детальною регламентацією податкових наслідків різних операцій забезпечує високий рівень правової визначеності, чого бракує в Україні. Естонська модель, попри суворість у питаннях ліцензування, забезпечує прозорість для учасників ринку, тоді як українське законодавство характеризується невизначеністю. Слабкою стороною українського підходу є також відсутність диференціації податкового режиму залежно від характеру діяльності платника, що призводить до оподаткування епізодичних інвестиційних операцій на тих самих засадах, що й професійної торговельної діяльності.

Система оподаткування віртуальних активів стикається з комплексом взаємопов'язаних проблем технологічного, правового та економічного характеру. Псевдонімність транзакцій у блок-

чейн-мережах створює об'єктивні труднощі для ідентифікації учасників операцій та визначення їх податкових зобов'язань. На відміну від традиційних фінансових транзакцій, операції з віртуальними активами можуть здійснюватися безпосередньо між учасниками без посередників, що принципово ускладнює застосування традиційних механізмів податкового контролю. Волатильність віртуальних активів ускладнює визначення справедливої ринкової вартості на момент здійснення оподаткованої операції. Для високоліквідних криптовалют можливо визначити поточну ринкову ціну на централізованих біржах, проте для менш ліквідних токенів визначення справедливої вартості перетворюється на складне завдання. Відсутність єдиних міжнародних стандартів оподаткування створює можливості для податкового арбітражу, оскільки різні юрисдикції застосовують принципово різні підходи до правової кваліфікації віртуальних активів. Ухилення від оподаткування набуло значних масштабів через складність виявлення, доказування факту отримання доходу та плюралізму способів такого ухилення [9, с. 490]. Псевдонімність блокчейн-транзакцій у поєднанні з відсутністю централізованої звітності створює сприятливі умови для приховування доходів. Держави втрачають мільярди доларів податкових надходжень щорічно через неможливість ефективного контролю за операціями в цій сфері. Технологічні виклики пов'язані з необхідністю адаптації інформаційних систем податкових органів до специфіки віртуальних активів, що вимагає значних інвестицій у розробку інструментів для аналізу блокчейн-даних. Фінансова стабільність опиняється під загрозою через потенційну системну роль віртуальних активів у глобальній фінансовій системі. Інтеграція з традиційними фінансовими інструментами створює канали передачі ризиків між криптоіндустрією та традиційним фінансовим сектором. Протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму становить один з найбільш гострих викликів, оскільки псевдонімний характер транзакцій та можливість швидкого переміщення коштів через кордони створюють сприятливі умови для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом [10, с. 618]. Кібербезпека набуває критичного значення у контексті зберігання віртуальних активів, оскільки крадіжки внаслідок злому бірж досягли значних масштабів.

Перспективи реформування системи оподаткування віртуальних активів в Україні пов'язані з вдосконаленням законодавства через прийняття спеціальних норм Податкового кодексу. Ключовим елементом має стати запровадження принципу оподаткування реального прибутку з можливістю вирахування документально підтверджених витрат на придбання віртуальних активів. Доцільним є запровадження диференційованого підходу, коли інвестиційні операції з довгостроковим утриманням активів оподатковуються за пільговими ставками, а професійна торговельна діяльність розглядається як підприємницька з відповідними правами та обов'язками. Впровадження цифрових інструментів моніторингу становить критично важливий напрям модернізації податкового адміністрування. Податкові органи мають розвивати спроможність аналізу блокчейн-даних та запроваджувати вимоги щодо обов'язкового проходження процедур ідентифікації клієнтів на криптовалютних біржах. Міжнародна співпраця через приєднання до глобальних ініціатив автоматичного обміну податковою інформацією дозволить отримувати відомості про операції резидентів України на іноземних платформах. Для законодавців ключовою рекомендацією є прискорення процесу прийняття спеціальних податкових норм на основі принципів правової визначеності та економічної обґрунтованості. Податковим органам рекомендується розвивати технічну спроможність та підвищувати кваліфікацію персоналу у сфері цифрових технологій. Для бізнесу критично важливим є впровадження належних систем обліку та документування операцій, використання спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації обліку. Індивідуальним інвесторам рекомендується зберігати всю документацію та своєчасно декларувати доходи від операцій. Прогноз розвитку базується на глобальних тенденціях цифровізації фінансової системи. Очікується посилення міжнародної координації, розвиток центробанківських цифрових валют та впровадження технологій Web3. Інтеграція штучного інтелекту у системи податкового контролю дозволить автоматизувати виявлення підозрілих операцій, а еволюція регуляторних технологій може призвести до створення систем автоматичного дотримання податкових вимог, вбудованих безпосередньо у блокчейн-протоколи.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати ключові висновки щодо фінансово-правових засад оподаткування віртуальних активів. Віртуальні активи являють собою принципово новий об'єкт фінансово-правових відносин, правова природа якого характеризується поліфункціональністю. Міжнародний досвід демонструє відсутність уніфікованого підходу, проте дозволяє виокремити базові моделі оподаткування капітальних прибутків та звільнення від не-

прямих податків. Поточний стан регулювання в Україні характеризується фрагментарністю через ненабрання чинності Законом про віртуальні активи та відсутність спеціальних норм у Податковому кодексі. Механізми оподаткування формуються через індивідуальні податкові консультації, що не забезпечує достатньої правової визначеності. Принципова проблема полягає у неможливості врахування витрат на придбання активів, що суперечить економічній логіці та міжнародній практиці. Водночас позитивним аспектом є звільнення операцій від ПДВ. Система оподаткування стикається з комплексом проблем: псевдонімність транзакцій, волатильність активів, відсутність міжнародних стандартів, масштабне ухилення від оподаткування та технологічні виклики. Ризики охоплюють загрози фінансовій стабільності, виклики протидії відмиванню коштів та кібербезпеку. Перспективи реформування пов'язані з прийняттям спеціальних податкових норм, запровадженням принципу оподаткування реального прибутку та диференціацією податкового режиму. Впровадження цифрових інструментів моніторингу та міжнародна співпраця є критично важливими для підвищення ефективності податкового контролю. Подальші дослідження мають зосередитися на детальному аналізі податкових наслідків операцій у децентралізованих фінансах, оподаткуванні стейкінгу, правовій кваліфікації невзаємозамінних токенів та розробці методології оцінки віртуальних активів для податкових цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2074-20> (дата звернення: 07.12.2024).
2. Бугай О. Оподаткування віртуальних активів в Україні та світі. *Юридичний вісник*. 2021. № 6. С. 145–151. DOI: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i6.2276>.
3. Internal Revenue Service. Frequently asked questions on virtual currency transactions. IRS Official Website. URL: <https://www.irs.gov/individuals/international-taxpayers/frequently-asked-questions-on-virtual-currency-transactions> (дата звернення: 07.12.2024).
4. Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 22 October 2015, Skatteverket v David Hedqvist, Case C-264/14 / EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62014CJ0264> (дата звернення: 07.12.2024).
5. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення: 07.12.2024).
6. Новицький В.Я., Фица В.М. Становлення та розвиток правового регулювання обігу віртуальних активів. *Інформація і право*. 2021. № 4(39). С. 179–186. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4\(39\).249302](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4(39).249302)
7. Ткачук І. І. Статус криптовалют в Україні та інших країнах. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 521–526. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/79.pdf (дата звернення: 07.12.2024).
8. Вирок Вищого антикорупційного суду від 14 листопада 2024 року у справі № 991/3227/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123007334> (дата звернення: 08.12.2024).
9. Борисов В.І., Нетеса Н.В., Олійниченко В.В. Способи кримінально протиправних посягань на фінансову систему України при ухиленні від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2020. Том 4, № 35. С. 486–494. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.222505>
10. Головка К.В. Правила AML як інструмент боротьби з відмиванням грошей. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 618–621. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/149>